

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

20.03.2024.

Nr. 1-12/4

**Biedrības “Latvijas Sarkanais Krusts”
sociālās aprūpes centra “Landze” vadītājai S.Citovičai**
sac.landze@redcross.lv

Informācijai:
**Latvijas Republikas
labklājības ministram U.Augulim**
lm@lm.gov.lv

**Biedrības “Latvijas Sarkanais Krusts”
ģenerālsekretāram U.Līkopam**
secretariat@redcross.lv

Ventspils novada pašvaldībai
info@ventspilsnd.lv

**Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu biedrības “Latvijas Sarkanais Krusts”
sociālās aprūpes centrā „Landze”**

Viena no tiesībsarga funkcijām ir veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību.¹ Tādēļ tiesībsargs jau vairākus gadus par vienu no prioritātēm savā darbībā ir izvirzījis personu ar īpašām vajadzībām tiesību aizsardzību ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Tiesībsarga biroja Prevencijas daļas juridiskā padomniece Z.Rūsiņa un Prevencijas daļas vecākā juriste S.Garsvāne 2024. gada 18. februārī bez iepriekšēja brīdinājuma apmeklēja biedrības “Latvijas Sarkanais Krusts” sociālās aprūpes centru “Landze”, Piltenes pagastā, Ventspils novadā (turpmāk - Centrs).

¹ [Tiesībsarga likuma](#) 11. panta 1. punkts

Vizītes mērķis bija iepazīties ar cilvēktiesību nodrošināšanas aspektiem tajā un noskaidrot jautājumus par iemītnieku tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību, sniegtajiem sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem un vispārējiem sadzīves apstākļiem.

Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki tikās ar Centra vadītāju S.Citoviču un atbildīgajiem darbiniekiem, kā arī intervēja atsevišķus iemītniekus, lai noskaidrotu viņu viedokli par sniegtajiem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem. Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki sniedza Centra administrācijai ieteikumus un rekomendācijas ar mērķi pilnveidot konstatētos trūkumus, kas negatīvi ietekmē iemītniekiem sniegtā pakalpojuma kvalitāti (iemītnieku privātās dzīves neaizskaramību, ikdienas nodarbību un brīvā laika pavadīšanas iespēju nodrošināšanu, ikdienas pastaigu svaigā gaisā nodrošināšanu u.tml.).

Zemāk ir apkopotas Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes laikā sniegtās mutiskās rekomendācijas un arī pamatojums to izpildes nepieciešamībai, lai ikvienam Centra iemītniekam būtu nodrošināts tāds pakalpojumu klāsts, kas atbilst gan Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktajiem principiem, gan arī starptautisko cilvēktiesību standartiem un prasībām.

1. Vispārīga informācija par Centru

[1.1] Centrs ir biedrības “Latvijas Sarkanais Krusts” Kurzemes komitejas struktūrvienība un ir ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija, kas nodrošina pilngadīgām personām ar garīga rakstura traucējumiem, personām ar invaliditāti, ar fiziska rakstura traucējumiem un pensijas vecuma personām, kuras vecuma vai veselības stāvokļa dēļ nespēj sevi aprūpēt, mājokli, sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju.² Saskaņā ar Centra administrācijas sniegto informāciju vizītes dienā ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus saņēma 63 personas.

[1.2] Centrs ir izvietots trīs stāvu ēkā. Pieguļošā teritorija ir labiekārtota pastaigām svaigā gaisā un brīvā laika pavadīšanas iespējām. Pozitīvi vērtējams, ka Centrā ir ierīkots pacēlājs un arī iemītniekiem ar funkcionālajiem traucējumiem ir nodrošināta iespēja pārvietoties arī ārpus institūcijas telpām.

² Biedrības “Latvijas Sarkanais Krusts” sociālās aprūpes centra “Landze” nolikums (apstiprināts 2021. gada 29. decembrī).

2. Vispārējie sadzīves apstākļi un higiēnas normu ievērošana Centrā

[2.1] Attiecībā uz vispārējiem sadzīves apstākļiem Centrā pozitīvi vērtējams, ka pakalpojums ir tuvināts ģimeniskai videi un iemītnieku skaits Centrā ir samērā neliels (63 personas). Tomēr, izvērtējot vispārējos sadzīves apstākļus Centrā, secināms, ka kopumā iemītnieku istabas, koplietošanas telpas un arī sanitārās telpas ir vērtējamas kā daļēji atbilstošas sniegtajam pakalpojumam.

Centra iemītnieki ir izvietoti pirmajā un otrajā stāvā. Atsevišķas iemītnieku istabas, koplietošanas telpas un arī sanitārās telpas (labierīcības, dušas un vannas telpas), kuras sen nav renovētas, vizuāli izskatās nolietotas un ar apdares bojājumu pazīmēm (nodrupusi krāsa, iedobumi grīdā). Dažos Centra gaitenēs un sanitārajās telpās (labierīcībās, dušas un vannas telpās) grīdas segums ir nolietots, kas ne tikai apgrūtina pārvietošanos, bet arī apdraud iemītnieku un darbinieku drošību. Tādējādi atsevišķās iemītnieku istabās, sanitārajās telpās un arī koplietošanas telpās ir nepieciešams remonts.

Apskatot vairāku iemītnieku istabas Centrā, secināms, ka atsevišķas no tām ir iekārtotas mājīgā gaisotnē un ir individualizētas (TV, radio, personīgās mantas, u.tml.). Tajā pašā laikā guļošo iemītnieku istabas pārsvarā bija bezpersoniskas un tajās atradās tikai gultas, naktsskapīši un skapis. Tādējādi atsevišķas istabas neizskatās pēc istabām, kuras ilgstoši kalpotu par pastāvīgu mājvietu institūcijas iemītniekiem. Ņemot vērā, ka Centrs saviem iemītniekiem nodrošina pastāvīgu dzīvesvietu, nav pieļaujama situācija, ka tie iemītnieki, kuri veselības stāvokļa vai citu iemeslu dēļ nav spējīgi iekārtot savas istabas personalizēti, mājīgi un vizuāli pievilcīgi, dzīvo telpās, kas līdzinās ārstniecības iestāžu vai kopmītnes telpām.

Norādāms, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā darbs ir organizējams tā, lai tās vidi tuvinātu ģimeniskai videi³. Turklāt institūcijas vadītāja kompetencē ir pieņemt lēmumus par iestādes darba attīstību vai optimizāciju un attiecīgām izmaiņām, lai sniegtu iemītnieku vajadzībām atbilstošākus pakalpojumus. Tas ietver arī lēmumus par iemītnieku istabu un atpūtas zonu noformēšanu, iemītnieku nodrošināšanu ar individualizētu apģērbu, tiesībām glabāt personīgās mantas, kas nepārprotami palielina viņu drošības sajūtu un autonomiju.

³ [Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma](#) 4. panta 6. punktā noteiktais princips

[2.2] Attiecībā uz sadzīves apstākļiem institūcijās, normatīvais regulējums paredz noteiktas prasības – minimālai dzīvojamās telpas platībai ir jābūt 6 m² uz vienu personu (dzīvojamā istaba-guļamtelpa) un 4 m² uz vienu personu (guļamtelpa)⁴. Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka Centrā pārsvarā iemītnieki ir izvietoti trīsvietīgās un četrvietīgās istabās. Turklāt Centrā ir arī dažas istabas, kurās izvietoti 5 iemītnieki (piemēram, 1. stāva istabā Nr. 5), kas neatbilst normatīvajos aktos noteiktajām higiēnas prasībām.

Akcentējams, ka vispārējiem sadzīves apstākļiem institūcijā ir jābūt ne tikai higiēnas prasībām atbilstošiem, bet arī tādiem, kas nepieļauj pārapdzīvotību iemītnieku istabās, tādējādi nodrošinot ne tikai racionālu iemītnieku izvietojumu, bet arī maksimālu komforta līmeni ikvienam. Iemītnieku izvietošana četrvietīgās un piecvietīgās istabiņās nespēj nodrošināt nepieciešamo komforta līmeni, īpaši situācijās, ja iemītnieku gultas atrodas cieši viena blakus otrai un viņiem nav nodrošināts nepieciešamais privātums.

Centra administrācijai jārod iespēja nodrošināt iemītnieku istabās maksimālo komforta līmeni, tādējādi nepieļaujot pārapdzīvotību un ievērojot cilvēka cienīgus sadzīves apstākļus un ikviena iemītnieka tiesības uz privātuma ievērošanu. Tādējādi, vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki neguva pārliecību, ka Centrā vispārējie sadzīves apstākļi ir atbilstoši higiēnas prasībām.

[2.3] Rekomendācijas:

1. **Centra administrācijai sadarbībā ar biedrību “Latvijas Sarkanais Krusts” un Ventspils novada pašvaldību** rast iespēju nodrošināt remontu tajās iemītnieku istabās, koplietošanas un sanitārajās telpās, kuras sen nav renovētas un vizuāli izskatās nolietojušās.
2. **Centra administrācijai** nodrošināt Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumos Nr.431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām” noteikto principu ievērošanu attiecībā uz dzīvojamo platību uz vienu klientu. Rast iespēju nodrošināt Centrā dzīvojošiem iemītniekiem lielāku dzīvojamo platību, kā arī katrā istabā izmitināt iespējami mazāku iemītnieku skaitu.
3. **Centra administrācijai** nodrošināt iemītniekiem nepieciešamo atbalstu savu dzīvojamo istabu individualizēšanai, tādējādi iekārtotu tās mājīgi, maksimāli tuvinot ģimeniskai videi.

⁴ [Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumu Nr. 431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām” 1. pielikums](#)

3. Spīdzināšanas un citādas cietsirdīgas vai cieņu pazemojošas izturēšanās aizliegums

[3.1] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka atsevišķās Centra iemītnieku istabās pirmajā stāvā (Nr. 4 un Nr. 5) uz durvīm bija uzmontēti aizbīdņi, paredzot iespēju minētās istabas aizslēgt arī no ārpuses (no gaiteņa puses). Tādejādi secināms, ka Centrā ir pieļauta iespēja ieslēgt/izolēt iemītniekus viņu istabās. Akcentējams, ka no cilvēktiesību viedokļa šāda prakse ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās ir kategoriski nepieļaujama un pielīdzināma pie necilvēcīgiem apstākļiem un cilvēka cieņu pazemojošas rīcības.

[3.2] Rekomendācijas:

1. **Centra administrācijai** demontēt visus uz istabu durvīm esošus aizbīdņus, kā arī novērst visas iespējas Centra iemītniekus ieslēgt viņu istabās no ārpuses (no gaiteņa puses).
2. **Centra administrācijai** novērst visas iespējas iemītnieku ieslēgšanai un izolēšanai viņu istabās, kā arī izskaidrot visiem darbiniekiem, ka slikta izturēšanās pret iemītniekiem kategoriski nav pieļaujama.

4. Iemītnieku privātuma nodrošināšana Centrā

[4.1] Centrā iemītnieki ir izvietoti pārsvarā trīsvietīgās un četrvietīgās istabās. Tomēr ir arī secināts, ka Centrā ir dažas istabas, kurās izvietoti 5 iemītnieki un kurās iemītnieku gultas atrodas tuvu viena otrai. Piemēram, 1. stāva istabā Nr. 5 ir konstatēts, ka divu iemītnieku gultas ir saliktas kopā un izskatās pēc laulātā pāra gultas, kas ir kategoriski nepieļaujams. Attiecīgi situācijās, kad Centra darbinieki veic iemītnieku ikdienas higiēnas aprūpi, to privātums nav nodrošināts. Turklāt vizītes dienā Centra iemītnieku istabās nebija pieejami norobežojošie aizslieņi, kurus darbinieki varētu izmantot situācijās, kad iemītniekiem ar funkcionāliem traucējumiem nodrošina personīgās higiēnas procesu (inkontinences līdzekļu maiņu un ķermeņa kopšanu).

No cilvēktiesību viedokļa raugoties, visās situācijās, kad Centra iemītniekiem, kuri savā objektīvā veselības stāvokļa dēļ ir guļoši un īpaši aprūpējami, nav nodrošināta privātās dzīves neaizskaramība, var būt vērtēta arī kā pazemojoša izturēšanās pret personām ar īpašām vajadzībām. Līdz ar to ļoti būtiski ir nodrošināt iemītnieku privātās dzīves neaizskaramības principa ievērošanu saskaņā ar normatīvajā regulējumā un vispārējos cilvēktiesību standartos noteiktajām prasībām.

Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ir norādījusi, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām jānodrošina mājīga, individualizēta vide, kas sniedz zināmu privātumu. Katram iemītniekam jābūt personiskai telpai, kurā glabāt savas personiskās mantas un arī iespējai apģērbties un noģērbties, mazgāties, iet dušā un vannoties apstākļos, kuros tiek respektēts viņu privātums. Turklāt, īpaša uzmanība jāpievērš vecāka gadagājuma iemītnieku un/vai iemītnieku ar funkcionālajiem traucējumiem īpašajām vajadzībām. Iemītnieki arī ir jānodrošina padarīt savas telpas personiskākas.⁵

[4.2] **Rekomendācijas:**

1. **Centra administrācijai** nodrošināt iemītnieku privātās dzīves neaizskaramības principa ievērošanu saskaņā ar normatīvajā regulējumā un vispārējos cilvēktiesību standartos noteiktajām prasībām.
2. **Centra administrācijai** nodrošināt, lai katrā istabā būtu pieejams norobežojošs aizslietnis, kas tiktu izmantots iemītnieku privātuma nodrošināšanai personīgās higiēnas procesu veikšanas laikā.

⁵ [Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai \(CPT\) 2020. gada 21. decembra Datu apkopojums "Personas, kurām atņemta brīvība sociālās aprūpes iestādēs"](#) 10. punkts

5. Cieņpilnas attieksmes pret iemītniekiem nodrošināšana Centrā

[5.1] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka Centrā esošajās aprūpes procesa nodrošināšanas lapās bija ieraksti, ka dažiem iemītniekiem personīgās higiēnas pasākumi (mazgāšana) ir nodrošināti vidēji trīs līdz četras reizes mēnesī, kas formāli atbilst Latvijas normatīvajos aktos noteiktajam minimumam⁶, bet to nevar uzskatīt par personīgās higiēnas veikšanu atbilstoši katra iemītnieka individuālajām vajadzībām. Savukārt, viena iemītnieka aprūpes procesa nodrošināšanas lapā bija redzams, ka viņa mazgāšana dušā, roku un kāju nagu aprūpe un arī personīgās veļas maiņa notika vienu reizi 14 dienās. Šādu situāciju nevar vērtēt kā iemītnieku personīgās higiēnas veikšanu atbilstoši katra iemītnieka individuālajām vajadzībām un no cilvēktiesību viedokļa ir vērtējama kā necienīga izturēšanās pret institūcijas iemītniekiem. Norādāms, ka arī attiecībā uz iemītnieku gultas veļas maiņu Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka tā notiek vienlaikus ar iemītniekiem veiktajiem personīgās higiēnas pasākumiem (mazgāšanu), kas arī ir pretrunā ar Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteikto kārtību⁷ (ne retāk, kā vienu reizi septiņās dienās gulošām personām un ne retāk kā reizi 10 dienās pārejām personām).

Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ir norādījusi, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām jānodrošina regulāra karstā ūdens padeve, un iemītniekiem jābūt iespējai nomazgāties dušā vismaz divas reizes nedēļā un biežāk, ja nepieciešams.⁸ Tādējādi Centrā esošā prakse, kad iemītniekiem piedāvā veikt personīgās higiēnas pasākumus (mazgāšanu un nagu griešanu) vidēji trīs reizes mēnesī, nav uzskatāma par atbilstošu iemītnieku individuālajām vajadzībām, ņemot vērā Latvijā esošās klimatiskās izmaiņas (piemēram, karstas vasaras laikā iemītnieku personīgās higiēnas pasākumi nešaubīgi jānodrošina ne vien regulāri, bet katru dienu).

⁶ [Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumu Nr. 431 "Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām"](#) 8.1. un 14.¹ punkts

⁷ Turpat, 8.1. punkts

⁸ [Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai \(CPT\) 2020. gada 21. decembra Datu apkopojums "Personas, kurām atņemta brīvība sociālās aprūpes iestādēs"](#) 14. punkts

[5.2] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka Centra administrācija nav nodrošinājusi iemītniekiem ēdienreizēm un galda kultūrai piemērotus galda piederumus un arī pilnvērtīgu darbinieku atbalstu iemītnieku ēdināšanas laikā. Ir secināts, ka lielākā daļa iemītnieku ēdamreizēs lieto tikai karotes, tai skaitā arī ēdot otro ēdienu, turklāt nav manīts, ka Centrs saviem iemītniekiem piedāvātu visus neieciešamos galda piederumus, kas būtu atbilstoši pasniegtā ēdiena veidam (proti - papildus karotēm uz katra galda piedāvātu arī dakšas un nažus). Centra iemītniekiem nav nodrošināti arī pielāgoti galda piederumi - pretslīdes paliktņi traukiem ēdienreīžu laikā un salvetes mutes un roku noslaucīšanai. Centrā arī ir novērots, ka dzērieni servēti pārsvarā plastmasas krūzēs, kas nav atbilstoši iemītnieku veselības stāvoklim un arī individuālajām vajadzībām.

Ēdienreīžu laikā nav nodrošināta arī atbilstoša iemītnieku pozicionēšana un/vai pozu korigēšana ēdināšanas procesa laikā. Ir novērots, ka pārsvarā iemītnieki sēž nepiemērotās, neergonomiskās pozās gan ēdināšanas laikā, gan arī brīvajā laikā un Centra darbinieki nemudina viņus apsēsties ergonomiski pareizi un ērti.

Norādāms, ka arī personām ar īpašām vajadzībām ir jānāca izpratne par vizuāli estētisku un funkcionālu galda klāšanu, kā arī vispārpieņemtu ēdināšanas procesu. Savukārt nemotivējot iemītniekiem pašapkalpošanās kultūru pie galda, tai skaitā ēdināšanas laikā nelietojot dakšas, nažus, salvetes, būs degradēta iemītnieku ar īpašām vajadzībām izpratne par vispārpieņemtu ēdināšanas procesu. Kā arī nav veicināta iemītnieku spēja ēdienreīžu laikā pilnvērtīgi un patstāvīgi lietot visus nepieciešamos galda piederumus, kas rezultātā noved pie jau esošo prasmju zaudēšanas. Pamatojoties uz iepriekš minēto, Centra administrācijai jārod iespēja nodrošināt iemītniekiem ēdienreizēm atbilstošus galda piederumus un arī darbinieku atbalstu, lai ne tikai ievērotu normatīvajos aktos noteiktās prasības, bet arī veicinātu galda kultūras prasmju uzturēšanu regulāro ēdienreīžu laikā, tādējādi nepieļaujot iemītnieku esošo pašaprūpes spēju zaudēšanu.

[5.3] **Rekomendācija:**

1. **Centra administrācijai** organizēt visu iemītnieku personīgās higiēnas pasākumu nodrošināšanu ne tikai atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām minimālajām prasībām, bet arī ņemot vērā iemītnieku individuālās vajadzības un valstī esošās klimatiskās izmaiņas.

2. **Centra administrācijai** nodrošināt iemītniekiem ēdienreizēm un galda kultūrai atbilstošus galda piederumus un traukus, kā arī organizēt iemītniekiem darbinieku atbalstu ēdināšanas laikā.

6. Iemītnieku līdzdalība nodarbībās un brīvā laika pavadīšanas iespējas Centrā

[6.1] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki neguva pārlicību, ka ikvienam Centra iemītniekam ikdienā ir nodrošinātas Latvijas Republikas normatīvajos aktos paredzētās nodarbības un arī saturīga brīvā laika pavadīšana⁹. Centra telpās iemītniekiem bija pieejamas dažādas grāmatas, tomēr nebija manāms jebkāds aprīkojums brīvā laika pavadīšanai. Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja, ka Centra iemītnieki lielāko daļu sava laika pavada bezmērķīgi, atrodoties savās istabās, ko nevar uzskatīt par saturīgu brīvā laika pavadīšanu personām, kuras ilgtermiņā saņem institucionālos pakalpojumus.

Izvērtējot Tiesībsarga biroja darbiniekiem iesniegtu informāciju par iemītniekiem piedāvātu nodarbību plānu 2024. gadam, secināms, ka Centra iemītniekiem:

- darba dienās no plkst. 8.05 līdz 8.30 ir piedāvāta rīta kafijas pasniegšana mazkustīgiem iemītniekiem;
- darba dienās no plkst. 8.30 līdz 9.00 ir piedāvāta apģērba izvēle un pavadīšana uz ēdamzāli;
- darba dienās no plkst. 9.00 līdz 9.30 ir piedāvāta ēst iemaņu saglabāšana un uzturēšana;
- darba dienās no plkst. 9.30 līdz 11.00 ir piedāvāta roku, zobu un sejas mazgāšana;
- darba dienās no plkst. 11.00 līdz 11.30 ir piedāvāta mazkustīgu iemītnieku izvešana svaigā gaisā un pirkumu sarakstu veidošana (otrdienās);
- darba dienās no plkst. 11.30 līdz 11.50 ir piedāvāta roku mazgāšanas un zobu tīrīšanas prasmju saglabāšana;
- darba dienās no plkst. 12.00 līdz 12.30 ir piedāvāta naktsskapīša kārtošana;
- katru dienu no plkst. 12.30 līdz 13.00 ir piedāvāta grāmatu lasīšana un sarunas ar gulošajiem iemītniekiem un iemītnieku pavadīšana uz ēdamzāli;
- darba dienās no plkst. 13.00 līdz 13.30 ir piedāvāta ēst iemaņu saglabāšana un uzturēšana;

⁹ [Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”](#) 54. punkts un 57. punkts

- darba dienās no plkst. 14.00 līdz 14.35 ir piedāvāta zobu mazgāšana un roku kopšana;
- darba dienās no plkst. 15.05 līdz 16.00 ir piedāvāta mazkustīgu iemītnieku izvešana svaigā gaisā.

Papildus minētajām, saskaņā ar kultūras un sociālo aktivitāšu plānu 2024. gadam, Centrā ir paredzētas iemītnieku dzimšanas dienu un vārda dienu svinības, dažādi koncerti, valsts svētku svinēšana un arī dievkalpojumi.

Attiecībā uz Centra iemītniekiem piedāvātu nodarbību plānu 2024. gadam norādāms, ka minēto dokumentu nevar uzskatīt par pilnvērtīgu ikdienas nodarbību plānu, kurā noteiktās nodarbības atbilst iemītnieku individuālajām vajadzībām un interesēm. Minētais plāns vairāk līdzinās Centra darbinieku darba grafikam, kurā uzskaitīti viņu darba pienākumi strādājot Centrā.

Akcentējams, ka ikvienam Centra iemītniekam ir būtiski nodrošināt ne tikai mērķtiecīgi organizētas nodarbības (veicinot iemītnieku sadzīves iemaņu saglabāšanu un attīstīšanu), bet arī sniegt nepieciešamo atbalstu brīvā laika jēgpilnai pavadīšanai, jo citādi pastāv objektīvi riski netiešā veidā veicināt iemītnieku pasivitāti, kuras rezultātā var iestāties apātisms, kas ilgtermiņā var pasliktināt arī psihiskās veselības stāvokli. Tādējādi, organizējot gan kopīgas radošās nodarbības iemītniekiem, gan arī individuālās nodarbības, ir būtiski tās plānot atbilstoši viņu individuālajām vajadzībām un sociālās rehabilitācijas plānos noteiktajiem mērķiem. Turklāt Centrā piedāvātajām nodarbībām un aktivitātēm nevajadzētu būt vienveidīgām, bet gan iemītnieku vecumposmam, interesēm un individuālajām vajadzībām atbilstošām un vērstām uz katra iemītnieka veselības stāvokli, individuālajām spējām un interesēm.

[6.2] Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja, ka pastaigās svaigā gaisā devās tikai daži no Centra 63 iemītniekiem, kas liecina par viņu pasivitāti un nevēlēšanos iet ārā un arī par Centra darbinieku nepietiekamu atbalstu ikdienas pastaigu nodrošināšanā. Tādējādi vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki neguva pārlicību, ka visiem iemītniekiem ir nodrošinātas regulāras pastaigas svaigā gaisā, jo bija acīmredzami, ka Centrā trūkst darbinieku, kas sniegtu nepieciešamo atbalstu, vedot iemītniekus ikdienas pastaigās. Īpaši minētais ir attiecināms uz tiem iemītniekiem, kuri sava veselības stāvokļa dēļ nespēj doties pastaigās svaigā gaisā patstāvīgi, bez darbinieku atbalsta. Vienlaikus arī nav novērots, ka iemītnieku ikdienas mobilitāte būtu mērķtiecīgi veicināta no Centra darbinieku puses.

[6.3] Rekomendācijas:

1. **Centra administrācijai** nodrošināt iemītniekiem regulāras nodarbības, ņemot vērā viņu individuālo spēju izvērtējumu un plānoto mērķu sasniegšanu, paplašinot šobrīd piedāvāto nodarbību un pulciņu klāstu.
2. **Centra administrācijai** nodrošināt Centra iemītniekiem regulāras saturīga brīvā laika pavadīšanas iespējas un aktivitātes, lai nepieļautu viņu esošo dzīves iemaņu samazināšanos un zudumu.
3. **Centra administrācijai** nodrošināt visiem iemītniekiem regulāras pastaigas svaigā gaisā, papildus motivējot arī viņu dalību institūcijā notiekošajās aktivitātēs.
4. **Centra administrācijai** veikt mērķtiecīgas darbības, lai veicinātu visu iemītnieku aktivitāti un interesi iesaistīties individuālajās nodarbībās, brīvā laika aktivitātēs un organizētajos pasākumos.

7. Darbinieku skaits un kvalifikācija

[7.1] Saskaņā ar Centra administrācijas sniegto informāciju, vizītes dienā Centrā bija nodarbināti 22 darbinieki un bija viena brīva vakance (sociālais rehabilitētājs). Savukārt pakalpojuma nodrošināšanā iemītniekiem bija iesaistīti 18 darbinieki: Centra vadītājs - sociālais darbinieks (1), sociālais rehabilitētājs (1), sociālais aprūpētājs (1), aprūpētājs (12), medicīnas māsa (1), medicīnas māsas palīgs (1), psihiatrs (1).

Darbinieku skaits Centra pirmajā un otrajā stāvā:

- pirmajā stāvā dienas laikā - 1 aprūpētājs, nakts laikā – 1 aprūpētājs, brīvdienās/svētku dienās - 1 aprūpētājs;
- otrajā stāvā dienas laikā - 2 aprūpētāji, nakts laikā – 1 aprūpētājs, brīvdienās/svētku dienās - 2 aprūpētāji.

Ņemot vērā, ka daļa no Centrā esošajiem iemītniekiem ir personas, kurām ikdienā ir nepieciešama pastāvīga uzraudzība un atbalsts no personāla puses, tiesībsarga ieskatā esošais darbinieku skaits (18 darbinieki uz 63 iemītniekiem) nav pietiekošs, lai sniegtu ikvienam Centra iemītniekam tieši viņa individuālajām vajadzībām nepieciešamos pakalpojumus (piemēram, savlaicīgu personīgās higiēnas pasākumu nodrošināšanu, ikdienas nodarbību un saturīga brīvā laika nodrošināšanu, regulāru pastaigu svaigā gaisā nodrošināšanu u.tml.).

Norādāms, ka Centrā esošo darbinieku skaita trūkums nevar kalpot par pamatojumu faktam, ka iemītņiekiem paredzētie pakalpojumi nav nodrošināti normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un apjomā. Jautājumā par darbinieku skaitu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās norādāms, ka nepieciešamo darbinieku skaitu nosaka katras institūcijas vadītājs vai arī augstāka institūcija, pamatojoties uz sociālo pakalpojumu sniedzēja institūcijas vadītāja iesniegtajiem priekšlikumiem. Vienlaikus uz institūcijas vadītāju gulstas pienākums nodrošināt vienmērīgu un racionālu darba uzdevumu sadali starp darbiniekiem, kā arī regulāru kvalifikācijas celšanu katru gadu tiem darbiniekiem, kuri ikdienā strādā ar iemītņiekiem¹⁰. Turklāt katras institūcijas vadītājs ir tiesīgs sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai piesaistīt arī citus speciālistus, to realizējot atbilstoši iemītņieku vajadzībām un institūcijas rīcībā esošajiem finansiālajiem līdzekļiem.

[7.2] **Rekomendācija:**

1. **Centra administrācijai sadarbībā ar biedrību “Latvijas Sarkanais Krusts”** izvērtēt esošo darbinieku skaitu un kompetenču sadalījumu, lai tas būtu atbilstošs esošo iemītņieku skaitam un viņu objektīvajām vajadzībām nepieciešamo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai ilgtermiņā.

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums¹¹ paredz, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija ir sociālā institūcija, kas nodrošina personai, kura vecuma vai veselības stāvokļa dēļ nespēj sevi aprūpēt, mājokli, pilnu aprūpi un sociālo rehabilitāciju. Savukārt Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 4.2. un 4.3. apakšpunkts¹² ikvienam sociālo pakalpojumu sniedzējam uzliek par pienākumu sociālo pakalpojumu satura un apjoma plānošanu un nodrošināšanu atbilstoši iemītņieku vajadzībām. Vienlaikus minēto noteikumu 4.4. un 4.7. apakšpunkts paredz arī pienākumu nodrošināt iemītņieka ģimenes vai māsājniecības locekļu iesaistīšanu sociālo pakalpojumu sniegšanas procesā (izņemot gadījumus, ja tas nav iemītņieka interesēs) un sociālo pakalpojumu sniedzēja ētikas principu ievērošanas pienākumu un darbību iemītņieku labākajās interesēs.

¹⁰ [Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”](#)

2.2. apakšpunkts un 2.3. apakšpunkts

¹¹ [Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma](#) 1. panta 6. punkts

¹² [Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”](#) 4.2. un 4.3. apakšpunkts

Pamatoties uz Tiesībsarga likuma 15. panta otro daļu, tiesībsargam ir tiesības sniegt Saeimai, tās komisijām, Valsts prezidentam, Ministru kabinetam, valsts pārvaldes iestādēm un starptautiskajām organizācijām ziņojumus par atsevišķiem jautājumiem. Lai nodrošinātu Centrā sniegto ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu atbilstību cilvēktiesību standartiem un normatīvajā regulējumā noteiktajām obligātajām prasībām, lūdzu Centra administrāciju sadarbībā ar biedrību "Latvijas Sarkanais Krusts" un tās darbu kontrolējošās un uzraugošās institūcijas (Ventspils novada pašvaldību un Labklājības ministriju) veikt visas nepieciešamās darbības minēto rekomendāciju ieviešanai.

Par rekomendāciju izpildi un plānotajām aktivitātēm to izpildei lūdzu informēt **līdz 2024. gada 15. maijam**. Pateicos par vizītes laikā sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

* No 2024.gada janvāra Tiesībsarga biroja gatavotie dokumenti tiek formatēti, ievērojot piekļūstamības prasības personām ar uztveres un redzes traucējumiem.